

KOVÁCS KISS GYÖNGY

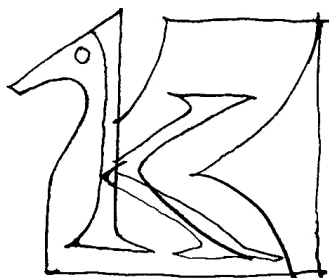
KORUNK – 90

A *Korunk* kilencvenéves. A megállapítás szűkszavú, mögöttes tartalma azonban jóval gazdagabb, mint amit a szikár megfogalmazás sejtetni enged. A Kárpát-medence egyik legrégebbi, ma is megjelenő magyar nyelvű társadalomtudományi/kulturális/irodalmi folyóirata ugyanis nemcsak az erdélyi magyar tudományos és művelődési életben, közgondolkodásban játszott megkerülhetetlen szerepet, hanem az európai értékeknek a transzszilván kultúrába való beemelésében is.

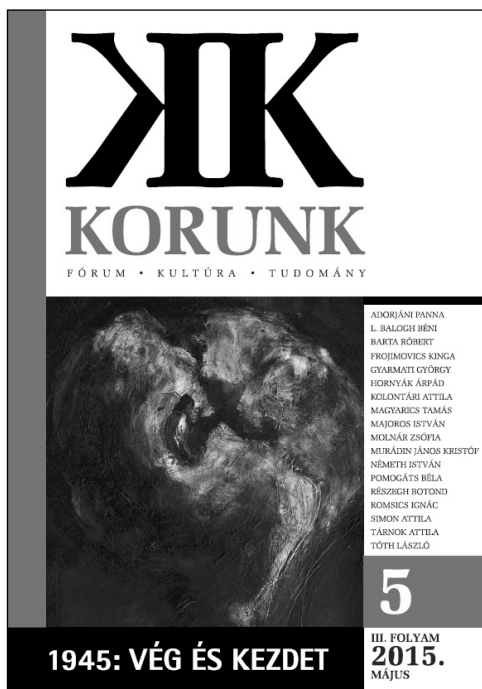
Az 1926 februárjától 1940 szeptemberéig havonta jelentkező lap alapítója és első szerkesztője, Dienes László, aki az első szám *Beköszöntőjében* „a kor szellemi keresztmetszetét” ígéri, programnyilatkozatában az új sajtóorgánumnak két feladatot jelöl meg: egyrészt az erdélyi belső viszonyok szakszerű feltárását, másrészt az erdélyi magyar közösségnek az európai eszmerendszerbe és kultúrkörbe való bekapcsolását. Ezt az örökséget – egyes időszakokban szektás elfogultsággal – viszi tovább Gaál Gábor.

A *Korunkkal* a Dienes által megrajzolt és a továbbiakban Gaál által továbbfejlesztett lapprofil révén a kezdeti „kísérletező eklekticizmust” követően olyan új, a korszerűen differenciált szellemi élet egészét átfogni kívánó, folyóirattípus honosul meg, amely mind az ideig hiányzott a romániai magyar művelődési életből, és amely „négyországi folyóiratként” szinte minden lapszámához több országból szólítja meg szerzőit – az erdélyieken túl az első folyam évében többek között Hatvany Lajost, Kassák Lajost, József Attilát, Illyés Gyulát, Déry Tibort, Fábry Zoltánt vagy Moholy-Nagy Lászlót és Lukács Györgyöt az emigrációból.

A folyóirat tizenhat év kihagyás után 1957 februárjában indítja második folyamát Gáll Ernő főszerkeszté-

Az évfordulóknak nem kell feltétlenül harsányaknak lenniük, ezek sokkal inkább számvetési lehetőségek, a *hogyan* és a *miért* kérdések megválaszolásának/ megválaszolhatóságának lehetséges pillanatai.

sében, Balogh Edgárral felelős szerkesztőként. A lapkonceptió tengelyét ekkor – a szerkesztőségi szándék szerint – a hagyományos profil és tematika felújítása, illetőleg a nemzeti-nemzetiségi sajátosságok összefüggéseinek az „egyetemesség koordinátái közé illesztése” kellene hogy képezze. Az 1956-os magyar forradalom leverését követően egyre erőteljesebbé váló cenzúra azonban tesz arról, hogy a második indulás reményt keltő törekvései lassanként elszűrüljenek, és a folyóirat szerepe a pusztá keretek megőrzésén túl a nagyvilág szellemi életének megtűrt bemutatására korlátozódik. Az 1960-as évek második felétől azonban, a politikai klíma enyhülésével beköszönt a *Korunk* valóban „jó periódusa”, az új formákkal, új szerkesztőségi koncepciókkal való kísérletezések révén, nem utolsósorban a tematikus súlypontokban rejlő lehetőségek kiaknázásával. Ezeknek az éveknek a lap-számaiban szerencsésen ötvöződik az erdélyi tematika és a világ szellemi életének bemutatása. Megjelennek a *Korunk Évkönyvek*,

létrejön az idővel szinte külön intézménnyé vált *Korunk Galéria*, megindul a *Korunk-dél-előttők* sorozata. E vállalkozásaival a lap nemcsak az erdélyi magyar értelmiség hiánypótló fórumává, hanem tudatformáló, nemzetiségi önismeretet adó intézményévé válik. Ez a korszak az 1980-as évek elejéig tart.

1984 után, amikortól a politikai rendszer represszív jellegzetességei egyre meghatározóbbakká válnak, a lehetőségek – a többi értelmiségi intézmény, műhely mozgásteréhez hasonlóan – egyre jobban beszűkülnek. A lap működése ekkortól valójában csupán a belterjes szerkesztőségi munkára korlátozódik. (Ebben az időben a főszerkesztői funkciót Rácz Győző töltötte be.) A folyóirat szellemiségével ellentétes „kötelező anyagok” túlsúlya és a fokozott cenzúra jellemzi ezeket az éveket, amelyekben a szerkesztőség abszurd játékok tanújává, részesévé és szenvedőjévé válik.

A harmadik folyam – 1990 januárjától – Kántor Lajos főszerkesztésében indul, aki az előző folyamat lezáró vezércikkében leszögezi: „Számaltanszor csalódtok, becsapott olvasóink [...] várják a korral szembenézést lapot.”

A *Korunk* jelenlegi folyamában is változatlanul értelmiségi fórum, a tudományos eredmények közvetítője kívánt és kíván maradni, ugyanakkor olyan orgánumnak tételezi magát, amely megőrizve a hagyományos profilt, egyrészt ötvözte az erdélyiségnek és európaiságnak – a globális és lokális kérdések elemzésével –, másrészt egyfajta híd szerepét képes betölteni az erdélyi és az egyetemes magyar szellemi élet szegmensei között. Az utóbbi több mint két és fél évtized egyértelműen a magyar és az európai szellemiség kívánja szolgálni – sajátosan kisebbségi szemléként, nemzetiségi intézményként. Elsősorban társadalomtudományi (történelmi, filozófiai, szociológiai, politológiai, néprajzi, irodalomelméleti, -történeti) és művészeti tanulmányokat jelent meg, ám anyagai közül nem hiányzik a szépirodalom sem. Szerzői között 1990 óta is jelen vannak az erdélyi és az azon kívüli Kárpát-medencei, nyugat-európai és tengerentúli magyar tudományosság irányadó képviselői. Ezzel párhuzamosan tág teret kínál az erdélyi és magyarországi egyetemek diákjainak, magiszteri hallgatóinak és doktorandusainak.

1990 januárjától a *Korunk* újra ellát a szerkesztőségi tevékenységen túlmutató feladatokat is. *Korunk Akadémia* névvel 2007-től évről évre szabadegyetemi előadásorozatot

szervez, *Korunk Stúdiógaléria* néven képzőművészeti galériát tart fent az egykor betiltott, majd 1990-ben újraindított *Korunk Galéria* utódaként. A folyóirat mellett működik a *Komp-Press Kiadó*, amely többnyire a folyóirat szellemiségéhez és anyagaihoz társuló köteteket publikál. A túlnyomórészt magyar nyelvű kötetek mellett az évek során román, angol és német nyelvű antológiákkal is jelentkezett.

A kilencvenedik évforduló kétségtelenül ünnep számunkra. Az évfordulóknak azonban nem kell feltétlenül harsányaknak lenniük, ezek sokkal inkább számvetési lehetőségek, a *hogyan* és a *miért* kérdések megválaszolásának/megválaszolhatóságának lehetséges pillanatai. Februári lapszámunk töredékes korpusza egy szöveghagyaték virtuális hosszvagy még inkább keresztmetszete, másként horizontális/vertikális megközelítése. Ilyen olvasatban számvetési kísérlet, paradox módon azonban olyan, amely bizonyos értelemben nem vesz tudomást az ünnepről. A szándék szerint ugyanazzal az elfogulatlansággal, szakmaisággal és ha úgy tetszik, ráérősséggel járja körül a témát, mint bármikor. És lehet, hogy valójában ilyen az igazi ünnep, vagy másként fogalmazva – ilyen is lehet.

